

11. Юзькова В.Д. Науково-методичний супровід впровадження STEM-освіти в освітній процес ЗЗСО Чернівецької області у 2023/2024 н.р. // Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах освіти Чернівецької області у 2023/2024 н.р.: інформаційно-методичний збірник / редколегія: Куриш Н.К., Богачик Т.С., Голева А.О., Ташук Ю.Ю. Чернівці : Технодрук, 2023. С. 215-231.

12. Як організувати цікавий навчальний проєкт та правильно його оцінити: практичні поради. URL: <https://tinyurl.com/23yn5dl8> (дата звернення: 12.06.2024).

Руснак О.Я.,
завідувач науково-методичного центру
виховної роботи та культури здоров'я
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2024/2025 Н.Р.

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепції «Нова українська школа» виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу, наскрізним процесом, який охоплює всі сфери шкільного життя і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях [1; 2].

Головна мета виховної роботи в закладах загальної середньої освіти – створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України; сформувати покоління, здатне навчатися впродовж усього життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства.

У надскладних умовах воєнного стану цільовим напрямом виховного процесу в Новій українській школі має стати створення максимально можливих безпечних умов для кожної дитини, реалізація безпекової складової здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального й духовного благополуччя.

25 травня 2020 р. Указом Президента України схвалена Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в Новій українській школі за №195/2020. Національна стратегія ґрунтується на тому, що учні повинні оволодіти знаннями, уміннями, навичками, способами мислення стосовно:

- створення й підтримки здорових та безпечних умов життя й діяльності людини як у повсякденному житті (у побуті, під час навчання та праці тощо), так і в умовах надзвичайних ситуацій;

- основ захисту здоров'я та життя людини від небезпек, оцінки наявних ризиків середовища та управління ними на індивідуальному рівні [3].

Наше сьогодні переплетено тенетами війни, тому основним завданням в умовах воєнного стану має стати підтримка і надання вихованцям допомоги в нормалізації та стабілізації психічного стану як через особистий прояв посиленої уваги, вияв любові до дітей, так і звернення до практичного психолога для подальшої підтримки тих вихованців, хто цього потребує [4].

Наказом МОН України від 06.06.2022 №527 затверджено Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року [5]. Серед виховних напрямів як найактуальніші натеper домінують громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як основоположні, що відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності. Здійснення системного національно-патріотичного виховання є однією з головних складових національної безпеки України. Національно-патріотичне виховання має на меті формування національно-патріотичної свідомості, а саме: особистісної ідентифікації зі своєю нацією, віри в духовні сили та майбутнє країни, усвідомлення моральних і культурних цінностей, знання історії, звичаїв, обрядів, символіки як всієї країни, так і її регіонального різноманіття.

Відповідно до Указу Президента України від 16.03.2022 №143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України» щодня о 09 годині 00 хвилин у закладах загальної середньої освіти проводять загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими співвітчизниками.

Для того, щоби хвилину мовчання набула для учнів сенсу, стала усвідомленим проживанням, а не «відпрацюванням», не посилювала

тривогу, а була досвідом, коли дитина відчуває свій внесок у загальну справу, психологи рекомендують:

- запропонувати учням подумати, як діти можуть виразити свою вдячність і шану тим, хто за нас бореться. Важливо, щоби учні самі пропонували, як це робити: словами, листівками, молитвами, подяками (поклавши руку на серце, посадивши дерева, поводячись гідно, говорячи українською, знаючи історію країни тощо);

- обережно говорити з дітьми про те, що варто пам'ятати тих, хто боровся за нас, загинув, став жертвою війни (це наша можливість ушанувати загиблих українців, для цього і є хвилини пам'яті, хвилина мовчання – хвилина нашої уваги і шани), тощо.

З метою набуття дітьми шанобливого та відповідального ставлення до суспільства, формування соціально значущої ініціативності доцільно залучати учасників освітнього процесу до волонтерської діяльності як такої, що сприяє встановленню соціальних зв'язків у суспільстві. Волонтерство має багато напрямів, і кожен учень, хто відчуває потребу допомагати, може обрати цікаву або близьку йому сферу діяльності. Наприклад, онлайн-волонтерство, або е-волонтерство. Ця діяльність реалізується вільно і свідомо на користь інших людей із єдиною умовою – вона має реалізуватися за допомогою інтернету.

Згідно з положеннями Закону України «Про повну загальну середню освіту» на кожному рівні повної загальної середньої освіти освітній процес має організовуватися в безпечному освітньому середовищі, складовими якого є унеможливлення заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової (моральної) шкоди, зокрема шляхом фізичного (психологічного) насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (булінг (цькування), поширення неправдивих відомостей [2].

Коли діти стають свідками або жертвами насилля, це завдає шкоди їхньому здоров'ю, добробуту та майбутньому. Проблема насильства стосується не лише окремих дітей або сімей, а є загрозою сталому розвитку суспільства загалом.

З війною проблема булінгу не лише не викорінилася, а в закладах освіти набуває нових форм і проявів, зокрема, булінг із застосуванням засобів електронних комунікацій. «Кібербулінг», чи «онлайн-булінг» стосується випадків вчинення цькування в освітньому середовищі саме в інтернет-просторі з використанням мобільних телефонів, комп'ютерної

техніки, інших пристроїв і засобів, через які здійснюється доступ до електронних комунікаційних мереж.

На сайті МОН під рубрикою «Антибулінг» розміщений банк методик інструментарію [6].

Для того, щоб кожний освітянин, учитель, мати або батько були обізнані про ризики для дітей в мережі, могли дати дітям загальну освіту інтернет-грамотності, знали, як налаштувати гаджети, як допомогти дитині та куди звернутися за консультацією, громадська організація #stop_sexтинг у партнерстві та за фінансової підтримки ChildFund створила освітню онлайн-платформу stop-sexting.in.ua [7].

Прості кроки, які можна зробити:

- частіше практикувати опитування серед учнів щодо відчуття психологічного комфорту в закладі освіти (стосується це й онлайн-середовища, якщо освітній процес відбувається дистанційно);

- спонукати педагогів застосовувати позитивне управління класом: уникати покарань, привселюдних гучних зауважень, водночас упроваджуючи дуже чіткі правила спілкування/поведінки під час навчання, зокрема й в умовах онлайн-уроків;

- концентрувати увагу на запобіганні булінгу безпосередньо в навчальній діяльності: добирати навчальні матеріали, з допомогою яких учні могли б навчатися розв'язувати міжособистісні конфлікти в мирний спосіб, пропонувати ситуації, у яких учні можуть бути медіаторами у вирішенні конфліктних питань з однокласниками тощо;

- включати до уроків, у навчальний матеріал для самостійного опрацювання чи спільного обговорення елементи соціально-емоційного навчання, зокрема розуміння й керування емоціями (агресією).

Поруч із булінгом (цькуванням) великою проблемою в Україні є домашнє насильство. Пропонуємо використовувати матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» [8].

В умовах воєнного стану спостерігається розширення групи ризику людей, які можуть постраждати від торгівлі людьми. До неї додалися внутрішньо переміщені особи, біженці, діти без супроводу, багатодітні та малозабезпечені сім'ї, самотні матері, люди з особливими потребами, самотні люди похилого віку. А особливо прикро, що до групи ризику потрапили неповнолітні діти, адже в умовах військової агресії діти могли без батьків переміщуватися в Україні й перетинати кордон. Тому пріоритетом в освітній діяльності закладів загальної середньої освіти

щодо запобігання торгівлі людьми є підвищення загального рівня правової свідомості дітей та молоді, формування навиків безпечної поведінки під час подорожі, у новому місці перебування та вдома, виховання поваги до прав та основних свобод людини, толерантне ставлення до потерпілих від торгівлі людьми.

Відповідно до статей 7, 9, 20, 21, 22, 23, 24 Закону України від 20.09.2011 № 3739-VI «Про протидію торгівлі людьми» у закладах загальної середньої освіти доцільно впроваджувати в освітній процес заходи щодо підвищення рівня обізнаності здобувачів освітніх послуг та їхніх батьків із питань протидії торгівлі дітьми [9].

Під час війни, коли всі категорії населення держави зазнають негативного впливу воєнних дій, великою небезпекою є потрапляння неповнолітніх у маргінальне середовище, у середовище схильне до девіантної поведінки. Важливим є не лише попередження правопорушень неповнолітніми особами, а й дотримання їхніх прав і можливості максимально безпечно розвиватися в суспільстві, недопущення зростання рівня злочинності серед неповнолітніх під час війни і облік тих, хто потрапив під негативний вплив осіб з неправомірною поведінкою на територіях, де ведуться бойові дії.

Профілактика кримінальних правопорушень спонукає до формування правової культури учнів, виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню дітьми злочинів, подоланню девіантної поведінки.

Листом Міністерства освіти і науки України «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» від 13.05.22 №1/5119-22 зосереджено увагу на тому, що одним із важливих пріоритетів у діяльності закладів освіти є профілактика шкідливих звичок та протиправної поведінки здобувачів освіти.

Для проведення профілактики правопорушень серед неповнолітніх у закладах загальної середньої освіти рекомендуємо наступне:

- проаналізувати поведінку, вчинки учнів та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки;
- провести інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей;

- налагодити міжвідомчу взаємодію з підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України, службами в справах дітей, соціальними службами для сім'ї, дітей та молоді тощо [10].

Запобігання вживання дітьми та учнівською молоддю наркотичних і психотропних речовин також повинно займати належне місце в організації виховного процесу закладу освіти. Звертаємо увагу на лист МОН України від 13.05.2022 №1/15119-22 «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» [10].

Зосереджуємо увагу на питаннях щодо активізації суспільно-значущої діяльності та розвитку **учнівського самоврядування** в закладах загальної середньої освіти. Основна мета діяльності – виховати в учнів активну життєву позицію, підготувати їх до дієвої участі в демократичному управлінні суспільством.

Основними напрямками діяльності органів учнівського самоврядування є:

- залучення дітей до активної участі в житті колективу, громади;
- розкриття, самовдосконалення та самореалізація особистості;
- захист прав та інтересів членів учнівського колективу;
- організація просвітницької роботи серед своїх однолітків;
- організація життя та діяльності учнівського колективу;
- підготовка до майбутнього дорослого життя, орієнтовний вибір майбутньої професії.

Пропонуємо проведення днів відкритих дверей «Свято професій», днів кар'єри, майстер-класів професійного спрямування.

Педагогічно організоване дитяче самоврядування, правильно організована педагогами участь дітей у шкільному житті відкриває невичерпні можливості для постійного вдосконалення освітнього процесу, сприяє розвитку дитячої ініціативи, яка стає джерелом нових знахідок та перемог, згуртуванню учнівського колективу.

Функціонування учнівського самоврядування в умовах воєнного стану повинно бути спрямоване на організацію добрих і корисних справ; виховання національної самосвідомості, любові до Батьківщини, родини, школи; виховання активності, відповідальності, самоутвердження та самореалізації членів всіх органів учнівського самоврядування (виховання рис лідера, виховання віри в себе, у свої сили у всіх сферах діяльності, виховання поваги до старших і турботливого ставлення до молодших, виховання працелюбності, поваги до праці своїх товаришів та

дорослих).

Організація виховного процесу в Новій українській школі спонукає керівництво закладу освіти, педагогів на пошук нових альтернативних форм роботи відповідно до нинішніх умов, які забезпечать належний рівень життєвої компетентності вихованців, що дозволить їм долучитися до розбудови сучасного світу в повоєнний час та віднайти там своє місце.

Список використаних джерел та літератури

1. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.

2. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон України «Про повну загальну середню освіту», редакція від 27.05.2022 №2208-IX.

3. Офіційний портал Верховної Ради України. Указ Президента України від 25.05.2020 №195/2020 «Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі».

4. Відкритий вебінар «Я – поруч, я – психолог». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FnjGLQt3nQ8> (дата звернення: 05.06.2024).

5. Міністерство освіти і науки України. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-v-zakladah-osviti-ukrayini-ta-viznannya-takim-sho-vtrativ-chinnist-nakazu-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-vid-16062015-641> (дата звернення: 06.06.2024).

6. Банк методик інструментарію «Антибулінг». URL: <https://iiKoi.goy.iaa/iaa/osyita/zagalna-sereclnya-osyita/proticliya-bulingu> (дата звернення: 06.06.2024).

7. Безпека дитини в інтернеті. URL: <https://stop-sexting.in.ua> (дата звернення: 05.06.2024).

8. Офіційний сайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». URL: <https://drive.google.com/file/d/1kdBNPKwOfNWwoLJ5RaJIVfro7oazdUw/view> (дата звернення: 05.06.2024).

9. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон України від 20.09.2011 №3739-VI «Про протидію торгівлі людьми». URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення: 05.06.2024).

10. Лист МОН України від 13.05.2022 №1/15119-22 «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні».

Старовойт П.С.,
методист науково-методичного центру
виховної роботи та культури здоров'я
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2024/2025 Н.Р.

Освітня галузь «Фізична культура» в Новій українській школі переживає час змін і трансформацій. Інваріантна складова Базового навчального плану базової освіти, до якої входить предмет «Фізична культура», сформована на державному рівні і є однаковою для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування та форми власності.

У 2024/2025 навчальному році на вивчення предмета «Фізична культура» в усіх класах в інваріантній складовій передбачено 3 год. на тиждень. Під час складання розкладу навчальних занять не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури або проводити їх два дні поспіль. Планування уроків з фізичної культури для двох і більше класів одночасно є порушенням Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394.

Більшість уроків фізичної культури доцільно проводити на відкритому повітрі.

Заняття з фізичної культури в освітніх закладах проводяться вчителем фізичної культури або особою, яка має спеціальну освіту та кваліфікацію: учитель фізичної культури, тренер з виду спорту.